

Wrocław, 22 marca 2020 r.

prof. dr hab. Jolanta Szybalska-Matczak
Akademia Muzyczna
im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu

Recenzja pracy doktorskiej mgr. Krzysztofa Dudzika
sporządzona w związku z przewodem doktorskim
w dziedzinie sztuk muzycznych, w dyscyplinie artystycznej *dyrygentura*,
wszczętym w dniu 17 stycznia 2018 roku przez
Radę Wydziału Dyrygentury Chóralnej, Edukacji Muzycznej i Muzyki Kościelnej
Akademii Muzycznej im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu

Podstawowe dane o Kandydacie

Pan mgr Krzysztof Dudzik jest absolwentem Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach. W 2010 roku w uczelni tej ukończył Wydział Kompozycji, Interpretacji, Edukacji i Jazzu, uzyskując tytuł magistra na kierunku Edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej w dwóch specjalnościach: dyrygentura chóralna (w klasie prof. Jana Wojtachy) i przedmioty teoretyczno-muzyczne (dyplom z wynikiem celującym) oraz edukacja muzyczna i przedmioty teoretyczno-muzyczne (dyplom z wynikiem bardzo dobrym). Pierwsze doświadczenia chóralne, także w zakresie improwizacji i aranżacji, zdobywał w scholach dziecięcych i młodzieżowych, działających przy kościele oo. Franciszkanów w Chorzowie – Klimzowcu. Jeszcze jako gimnazjalista, wspólnie z przyjaciółmi, założył Młodzieżową Scholę Liturgiczną. Zespół ten w 2006 roku przekształcił się w Młodzieżowy Chór Kameralny *Beatitudo* (obecnie Chór Kameralny *Beatitudo*), a ówczesny student – Krzysztof Dudzik został jego dyrygentem. W czasie studiów Kandydat był aktywnym członkiem dwóch zespołów – Chóru Kameralnego Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach pod kierownictwem prof. Czesława Freunda oraz Zespołu Wokalnego *Contento Core* pod dyrekcją dr Marii Piotrowskiej-Bogaleckiej. Po uzyskaniu tytułu magistra Krzysztof Dudzik został zatrudniony w charakterze nauczyciela muzyki w Zespole Szkół Ogólnokształcących im. Jana Pawła II w Rudzie Śląskiej (2010-2011) oraz nauczyciela wiedzy o kulturze w IV LO w Chorzowie (2010-2014). W latach 2010-2015 był nauczycielem Kolegium Nauczycielskiego w Bytomiu, gdzie prowadził zajęcia z przedmiotów: pedagogika muzyki, chór oraz fortepian. W 2012 roku rozpoczął pracę nauczyciela w Zespole Szkół Muzycznych I i II stopnia w Rudzie Śląskiej. W instytucji tej był dyrygentem chóru dziecięcego, a obecnie prowadzi chór w szkole II stopnia, kształcenie słuchu oraz fakultatywne zajęcia z dyrygowania. Od 2013 roku Kandydat pracuje w macierzystej uczelni na stanowisku asystenta, ucząc dyrygentury na kierunku Edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej oraz metodyki prowadzenia zespołów na kierunku Muzyka kościelna. Złożona dokumentacja obejmuje czas do roku 2017. Do tego momentu mgr Krzysztof Dudzik był dyrygentem trzech chórów:

- Chóru Kameralnego Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach, który objął po śmierci prof. Czesława Freunda w 2014 roku,
- Chóru Kameralnego *Beatitudo*,
- Chóru Szkoły Muzycznej II stopnia w Rudzie Śląskiej.

Z zespołami tymi prowadził aktywną działalność artystyczną, prezentując się na koncertach, festiwalach i konkursach chóralnych. Dowodem dyrygenckich umiejętności było zdobycie łącznie 14 nagród i wyróżnień, w tym m.in. z Chórem Kameralnym *Beatitudo*:

- Złotego Dyplomu (2015, 2016) i Srebrnego Dyplomu (2017) na Śląskim Festiwalu Chórów Szkół Muzycznych z Chórem Szkoły Muzycznej II stopnia w Rudzie Śląskiej,
- Wyróżnienia za propagowanie muzyki sakralnej w środowisku młodzieżowym (2009), Srebrnego Dyplomu (2010); Złotego Dyplomu, Nagrody za najlepsze wykonanie utworu muzyki sakralnej, Nagrody indywidualnej dla najlepszego dyrygenta (2012) na Międzynarodowym Festiwalu Muzyki Chóralnej im. H. M. Góreckiego „Rybnicka jesień chóralna”;
- III nagrody na Ogólnopolskim Festiwalu Muzyki Chóralnej „Sacra ecclesiae cantio” w Tarnowie (2016);
- Wyróżnienia specjalnego posła RP na Ogólnopolskim Przeglądzie Chórów Kościelnych Pieśni Pasyjnej i Pokutnej w Żorach (2017) oraz z Chórem Kameralnym Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach:
- I nagrody (2014) i III nagrody (2016) na Warszawskim Festiwalu Chóralnym „Varsovia Cantat”;
- I nagrody na Festiwalu Muzyki Cerkiewnej „Hajnówka” (2015).

Repertuar wykonywany przez mgra Krzysztofa Dudzika jest zróżnicowany i obejmuje liczne utwory *a cappella* oraz formy wokalnie-instrumentalne kompozytorów różnych epok. Analiza przedstawionego wykazu pozwala stwierdzić, że jest on w zgodny ze specyfiką prowadzonych przez Kandydata zespołów.

Swoją pracę chórmistrzowską i pedagogiczną mgr Krzysztof Dudzik realizuje przez szeroko rozumianą aktywność dydaktyczną, popularyzatorską i organizacyjną. Wiele lat współpracował z Ośrodkiem Liturgicznym Ruchu Światło-Życie, gdzie cztery lata prowadził chór, nagrywając dla czasopisma „Gość Niedzielny” dwie płyty CD (2011, 2013). Wielokrotnie był zapraszany do prowadzenia szkoleń oraz warsztatów w zakresie muzyki liturgicznej, solfeżu, dyrygowania oraz metodyki prowadzenia chóru dla animatorów muzycznych oraz Chóru *Csikserda* z Budapesztu.

W pracy zawodowej wykorzystuje koncepcję edukacji muzycznej Zoltána Kodálya. Bierze udział w seminariach i konferencjach naukowych, poszerzając swoje naukowe zainteresowania m.in. w obszarze wykorzystania solfeżu w pracy z chórem młodzieżowym.

W roku 2017 był Kuratorem Regionu Śląskiego Projektu Akademia Chóralna – Śpiewająca Polska.

Przedstawiony przez mgra Krzysztofa Dudzika dorobek artystyczny, dydaktyczny i organizacyjny świadczy o jego harmonijnym rozwoju i świadomym dążeniu do doskonalenia zawodowych kwalifikacji.

Ocena pracy doktorskiej

Na przesłaną do recenzji rozprawę doktorską mgra Krzysztofa Dudzika zatytułowaną *Pasja wg św. Marka Henryka Jana Batora. Wizja kompozytora w interpretacji dyrygenta* składają się dwa elementy:

- dzieło artystyczne w postaci zarejestrowanego na płycie DVD oraz CD koncertu, który miał miejsce w kościele pw. św. Marii Magdaleny w Tychach w dniu 11 marca 2018 roku,
- opis dzieła artystycznego w formie rozprawy pisemnej, której promotorem jest dr hab. Jan Borowski, prof. AMP, z dołączoną płytą DVD i CD z zarejestrowanym programem dzieła artystycznego.

Program dzieła artystycznego tworzy kompozycja Henryka Jana Batora – *Pasja wg św. Marka* na chór mieszany, baryton i recytatora. Utwór został wykonany pod dyrekcją Krzysztofa Dudzika przez solistów – Marka Gorczyńskiego (baryton), ks. Pawła Sobierajskiego (recytator) i Chór Kameralny Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach.

Warto podkreślić, że było to prawykonanie utworu, który został napisany w roku 2017 na zamówienie Krzysztofa Dudzika. Życiorys zawodowy Kandydata wskazuje na jego szczególne zainteresowanie muzyką sakralną. Wybór tematu pracy doktorskiej, poświęconej muzycznym interpretacjom Męki Pańskiej, w pełni wpisuje się w obszar działań artystycznych i badań naukowych Krzysztofa Dudzika. To właśnie analiza historii gatunku pasji oraz jego miejsca w literaturze chóralnej pozwoliła Kandydatowi zauważyć, że w rodzimej muzyce XXI wieku istnieje deficyt tego typu kompozycji przeznaczonych na chór *a cappella* i wykonywanych w języku polskim.

Pasja wg św. Marka została zamówiona u Henryka Jana Batora – kompozytora, organisty, pedagoga Międzyuczelnianego Instytutu Muzyki Kościelnej Wydziału Historii i Dziedzictwa Kulturowego Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie oraz Wydziału Twórczości, Interpretacji i Edukacji Muzycznej Akademii Muzycznej w Krakowie. Z wypowiedzi kompozytora zamieszczonej w aneksie (Praca doktorska, s. 129) wynika, że jest on człowiekiem głębokiej wiary, który swoim dziełem chciał słuchaczom i wykonawcom zbudować przestrzeń do religijnej refleksji.

Filozofia twórcza Henryka Jana Batora oraz muzyczne zainteresowania Krzysztofa Dudzika okazały się owocną kompilacją wrażliwości twórcy i artysty odtwarzającego jego dzieło. Dowodem pełnego zrozumienia i konstruktywnej współpracy jest zarówno dzieło artystyczne, jak i jego teoretyczny opis.

W ocenie prezentacji artystycznej tego niezwykłego utworu należy wziąć pod uwagę dwa obszary – muzyczny i pozamuzyczny. Strefy te są od siebie zależne i wzajemnie na siebie oddziałują. U podłoża tego oddziaływania leży powaga warstwy literackiej, na którą składają się: opis Męki Pańskiej zawarty w 14 i 15 rozdziale *Ewangelii według św. Marka*, fragmenty ksiąg *Pisma Świętego Starego i Nowego Testamentu*, wiersz Henryka Jana Batora *Gethsemani* oraz wiersz św. Siostry Faustyny Kowalskiej *O niewysławione Miłosierdzie*. Tekst był zasadniczą inspiracją dla Henryka Jana Batora w doborze środków muzycznego przekazu. We wspomnianym wyżej aneksie *Od kompozytora* czytamy:

Komponując utwór, przeżywałem treści zawarte w Ewangelii, ubierając je w dźwięki wychodzące ze mnie, mojej wizji, mojego doświadczenia. Przeżywałem je bardzo osobiście, wręcz intymnie. Słuchając utworu, przeżywałem je na nowo i intensywniej, bo w sposób dźwiękowy. [...] Niesamowite było dla mnie po raz kolejny doświadczanie własnej muzyki, było jak spojrzenie na samego siebie od innej strony. Chór zdecydowanie wyraził moje myśli i emocje.

Odnosząc się do ostatniego zdania, należy stwierdzić, że owe myśli i emocje mogły zostać przekazane dzięki bardzo dobremu przygotowaniu zespołu, któremu kompozytor *Pasji wg św. Marka* powierzył wielorakie role. Zgodnie z partyturą chór uczestniczy w akcji dramatycznej m.in. w sposób czynny (jako lud obserwujący i komentujący Mękę Pańską) i bierny (stanowiąc muzyczne tło w formie burdonu, wokalizy czy mormoranda towarzyszącego recytowanym przez narratora fragmentom *Ewangelii*, poezji, a czasem również śpiewanym partiom Jezusa). W realizacji zadania chórzyci musieli zmierzyć się z wieloma trudnościami, do których należały: długo trzymane dźwięki (ok. 10 taktów), repetycje, klastery, efekty sonorystyczne, realizacja zarówno melodii kantylenowych, jak i skoków interwałowych, zróżnicowana artykulacja oraz dynamika. Wszystkie te elementy zostały dopracowane w sposób bardzo staranny, co – biorąc pod uwagę kameralny charakter zespołu (28 chórzystów) – jak najlepiej świadczy o jego wysokim poziomie artystycznym, a także o zawodowych kompetencjach dyrygenta. Na szczególną uwagę zasługiwała dbałość o intonację, wyrównane brzmienie, swobodna technika wokalna chórzystów, precyzja rytmiczna i artykulacyjna oraz wyrazista dykcja. Problemy związane z niską tessiturą w głosach basowych pojawiały się incydentalnie, a tym samym nie wpływały na wielce pozytywny odbiór całego dzieła. Osobiście, gdybym miała przygotować *Pasję wg św. Marka*, odważyłabym się na jeszcze większe zróżnicowanie barwowe partii chóralnych, mocniej podkreślając ekspresję tekstu i wyrażane emocje (od szyderstwa i kpiny do strachu i żalości). Muszę jednak w tym miejscu przyznać, że refleksja ta przyszła dopiero po kolejnym przesłuchaniu płyty, nie zaś podczas koncertu, w którym miałam okazję uczestniczyć. Pod względem ekspresji swoistą kreację aktorską stworzył ks. Paweł Sobierajski, wcielając się w rolę narratora – Ewangelisty, a także Piłata, Piotra i Judasza. W całej realizacji utworu istotną rolę odegrał również Marek Gorczyński, wykonując niezwykle ekspresyjnie partie Jezusa. Mgr Krzysztof Dudzik jako dyrygent w pełni sprostał wysokim wymaganiom dzieła, doskonale panując nad całością wykonania. Analiza partytury i przedstawionego do recenzji nagrania pozwala zauważyć, że Kandydat podszedł do utworu wyjątkowo wnikliwie, szanując wszystkie wskazówki kompozytora, ale też wprowadzając własne pomysły interpretacyjne nieznacznie modyfikujące dynamikę, artykulację czy tempo. Wykazał się również skuteczną techniką dyrygencką, pozwalającą wykonawcom na wydobycie zróżnicowanych środków artystycznego wyrazu. W całej prezentacji trudno doszukać się słabych punktów. Ostateczny kształt *Pasji wg św. Marka* był wynikiem współpracy kompozytora z wykonawcami oraz konfrontacji ich wizji muzycznych z intencjami pozamuzycznymi. W efekcie nastąpiła koherencja wszystkich tych elementów, a tym samym spełniło się zamierzenie twórców o przekazaniu dzieła nie tylko w sposób artystyczny, ale i religijny, co mogę potwierdzić zarówno jako słuchaczka koncertu, jak i obserwatorka reakcji licznie zgromadzonej publiczności.

Opisem dzieła artystycznego jest rozprawa doktorska. Dysertacja dedykowana „Pamięci Mistrza – Profesora Czesława Freunda” składa się z czterech rozdziałów, wstępu, zakończenia, bibliografii oraz aneksu zawierającego słowo od kompozytora, jego notkę biograficzną, wykaz

kompozycji, a także informacje o wykonawcach. Rozprawę zamyka streszczenie w języku polskim i angielskim, a jej uzupełnieniem jest dołączona partytura *Pasji wg św. Marka*. Rozdział pierwszy Krzysztof Dudzik poświęcił twórczości pasyjnej polskich kompozytorów XXI wieku, wprowadzając w dwóch podrozdziałach jej klasyfikację obejmującą dzieła o charakterze liturgicznym i koncertowym. Z badań doktoranta wynika, że do tej pierwszej grupy możemy zaliczyć jedynie utwory ks. Wojciecha Kałamarza skomponowane w latach 2004-2012. Były to kolejno: *Pasja według świętego Mateusza*, *Pasja według świętego Marka*, *Pasja według świętego Łukasza* i *Pasja według Ewangelii świętego Jana*. Autor w treści podrozdziału zapoznaje nas z genezą utworów, ich obsadą wykonawczą, budową formalną oraz najważniejszymi cechami muzycznymi. W grupie pasji o charakterze koncertowym Krzysztof Dudzik przedstawia dziesięć kompozycji, zaznaczając, że liczba ta wynika z analizy literatury przedmiotu oraz programów koncertowych. W czasach współczesnych Męka Pańska stała się źródłem inspiracji dla takich kompozytorów, jak: Paula Ptach (2002-2006), Krzysztof Knittel (2004), Igor Jankowski (2007), Paweł Mykietyn (2008), Stanisław Szczypiński (2008), Sebastian Szymański (2010), Dariusz Przybylski (2013), Mikołaj Gąsiorek (2014), Adrian Robak (2017) oraz Henryk Jan Botor (2017). Podobnie jak w poprzednim podrozdziale Doktorant przedstawia wszystkie kompozycje, zwracając uwagę na ich indywidualne właściwości formalno-muzyczne. Jak czytamy we wstępie, pierwsza część pracy powstała na podstawie książki Elżbiety Szczurko *Pasja w twórczości polskich kompozytorów XX i początku XXI na tle historii gatunku*, a także analizy partytur i wywiadów z kompozytorami. Na tle wszystkich omawianych utworów zastanawiać może jedynie dosyć lakoniczny, bo zaledwie 8-wersowy opis utworu Mikołaja Gąsiorka *Pasja według świętego Jana*. Z pewnością powodem był brak dostępu do informacji, ale Krzysztof Dudzik nie wyjaśnia przyczyny tego stanu rzeczy w przypisie ani w innym miejscu pracy. Całą treść rozdziału należy jednak uznać za bardzo wartościową. Po pierwsze – pozwala ona na podjęcie refleksji na temat rozwoju gatunku pasji na przestrzeni dziejów, po drugie – zaznajamia nas z przykładami współczesnej literatury muzycznej, które z pewnością zasługują na szerszą popularyzację i większą liczbę wykonań.

Kolejny rozdział odnosi się do indywidualnych cech języka kompozytorskiego Henryka Jana Batora w jego twórczości chóralnej *a cappella*. Autor, powołując się na własną analizę oraz badania Andrzeja Citaka ujęte w jego rozprawie doktorskiej poświęconej muzyce chóralnej Henryka Jana Batora, zwraca uwagę na takie aspekty, jak: uwarunkowania psychologiczne, źródła inspiracji, konteksty zewnętrzne, wiara i czerpanie z tradycji Kościoła, kształtowanie przebiegów melodycznych i rytmicznych, zestawianie ze sobą homofonii i polifonii, wykorzystywanie cech faktury organowej (np. nuty pedałowej) i klasterów, podejście do warstwy brzmieniowej i harmonicznnej (np. *eufonia*; wykorzystywanie zjawiska chromestezji; tworzenie harmonii przez rezonans; stosowanie charakterystycznych akordów kulminacyjnych i kadencyjnych). Trzeci rozdział rozprawy jest wnikliwą analizą *Pasji wg św. Marka*, której wykonanie stanowi część dzieła artystycznego. Krzysztof Dudzik opisuje kolejno obsadę, warstwę literacką, budowę formalną, elementy dzieła muzycznego oraz retorykę. W treści doktorant dowiódł, że dysponuje właściwą wiedzą teoretyczną pozwalającą mu na naukowe podejście do wybranego tematu. Rozdział wzbogacają liczne przykłady nutowe i tabele odnoszące się m.in. do tekstu czy konstrukcji utworu. Ostatnia, czwarta część dysertacji dotyczy najistotniejszego aspektu, czyli interpretacji dzieła. Trzeba przyznać, że Krzysztof

Dudzik podszedł do tego problemu w sposób niezwykle wnikliwy, świadczący o dużym poczuciu artystycznej odpowiedzialności za wykonywany utwór. Jak wspomniałam na początku, wykonanie *Pasji wg św. Marka* Henryka Jana Batora jak najlepiej świadczy o wzajemnym zrozumieniu twórcy z odtwórcą dzieła. W zamierzeniu Doktoranta czwarty rozdział miał przedstawić wizję kompozytora, poznaną na podstawie partytury i przeprowadzonego wywiadu. Warto podkreślić, że cel ten został w pełni osiągnięty przez dokładne przekazanie wskazówek Henryka Jana Batora odnoszących się do wszystkich trzynastu części utworu. W zakończeniu rozprawy czytamy:

W procesie przygotowywania *Pasji wg św. Marka* do prawykonania niezbędna była wcześniej przeprowadzona szczegółowa analiza utworu. Kluczową jednak kwestią okazała się ścisła współpraca dyrygenta z kompozytorem, dzięki której możliwa stała się realizacja dzieła w wierny sposób oddająca intencje twórcy. [...] Prawykonanie *Pasji wg św. Marka* w opinii kompozytora stanowiło realny wyraz jego myśli i emocji. [...] Finalny kształt dzieła został wykreowany podczas prezentacji koncertowej, kiedy przesłanie kompozytora dotarło do odbiorców, osiągając tym samym swój ostateczny cel.

Nie kwestionując w najmniejszym stopniu założeń Doktoranta i niezwykle zadowalającego efektu końcowego w postaci nagranych koncertów, jako dyrygentka odczuwam pewien niedosyt związany z chęcią poznania osobistego stosunku Krzysztofa Dudzika do zrealizowanego dzieła – jego własnych intencji, myśli i emocji. Nie oznacza to, że nie dostrzegam dużego, samodzielnego wkładu pracy Dyrygenta w interpretację, jednak we wstępie czy zakończeniu dysertacji zabrakło mi kilku zdań, dzięki którym Krzysztof Dudzik dałby się poznać nie tylko jako wysoce wykwalifikowany teoretyk i dyrygent, ale również twórca, polemizujący lub w pełni podpisujący się pod wizją kompozytora.

Formalna strona dysertacji nie budzi większych zastrzeżeń, chociaż autor nie ustrzegł się drobnych błędów wynikających z braku konsekwencji w pisowni kursywą czy stosowania interpunkcji. W bibliografii brakuje odwołań do kilku źródeł, m.in.: wywiadu przeprowadzonego z kompozytorem (s. 8), korespondencji z Ośrodkiem Liturgicznym w Krakowie (s. 9), programów koncertowych, w których autor poszukiwał informacji na temat pasji o charakterze koncertowym (s. 9) oraz materiałów prywatnych wykorzystanych w aneksie. W części *Od kompozytora* (aneks, s. 129) w pierwszym akapicie zabrakło dokończenia wypowiedzi Henryka Jana Batora. Wskazane potknięcia nie wpływają jednak w żadnym stopniu na wysoką ocenę opisu dzieła artystycznego, które ukazuje wiedzę teoretyczną i praktyczną doktoranta w jak najlepszym świetle.

Konkluzja

Po zapoznaniu się z przedstawioną dokumentacją oraz pracą doktorską stwierdzam, że temat podjęty przez mgr. Krzysztofa Dudzika został zrealizowany w sposób kompletny i satysfakcjonujący, co pozwala na jego pozytywną ocenę merytoryczną. Warto podkreślić, że doktorant przyczynił się do wzbogacenia polskiej literatury chóralnej o nowe dzieło, jakim jest *Pasja według świętego Marka* Henryka Jana Batora. Biorąc pod uwagę prawykonanie tego utworu, które zostało przedstawione do oceny jako dzieło artystyczne, a także opis dzieła w formie rozprawy pisemnej, z całą pewnością mogę uznać, że praca doktorska mgr. Krzysztofa Dudzika stanowi oryginalny, twórczy wkład w rozwój dyrygentury i chóralistyki polskiej.

Wskazuje również na dobry poziom ogólnej wiedzy teoretycznej w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne i na umiejętności, które umożliwiają samodzielną pracę dyrygenta.

Tym samym wnioskuję do Senatu Akademii Muzycznej im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu o nadanie mgr. Krzysztofowi Dudzikowi stopnia doktora w dziedzinie sztuki w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne.